

628. num. 23.

IO. ZACHARIAE HARTMANNI D.

INSTITVT. ET IVRIS PATRII PROFESSORIS
ORDINARIJ KILIONENSIS

COMMENTATIO IVRIDICA
DE

CONIVGIBVS INCANTATIS
EORVMQVE SEPARATIONE

Von bezauberten Ehe- Leuten,
Durch Messelknipfen, Schloß zuschnappen &c.
und derselben Scheidung.

KONIGLICH
UNIVERSITÄT
ZVHALLE

1741. IENAE EX OFFICINA SCHILLIANA

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
PROFESSORS
ORDINARY

COMMISSARIO IN
DE
COMITIBUS IN
SERRAVALLO

COMMISSARIO IN
DE
COMITIBUS IN
SERRAVALLO

COMMISSARIO IN
DE
COMITIBUS IN
SERRAVALLO

COMMISSARIO IN
DE
COMITIBUS IN
SERRAVALLO

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

- §. I. *Coniugiorum necessitas & utilitas.*
- §. II. *Obiter de etymologia coniugii & vocis incantare. Definitio coniugii.*
- §. III. *An detur coniugium incantatum? queritur; & affirmatur.*
- §. IV. *Obiectio: mali illius non dari posse rationem naturalem. Responso.*
- §. V. *Quot modis contingere queant ligationes inter coniuges.*
- §. VI. *Quinam hoc loco nodatorum coniugum nomine propre veniant? Differentia inter illos, & natura, vel facti humano impotentes. De signis & notis cognoscendi ligatos seu nodatos coniuges. De ligatione & impotentia magica respectiva.*
- §. VII. *Generatim de separatione coniugum incantatorum.*

A 2

§. VIII.

- §. VIII. *Qualis impotentia requiratur, ut separatio incantatorum coniugum admitti possit. Debet illa impotentia esse plena.*
- §. IX. *Incurabilis & perpetua. An ad tollendam ligationem, qua laborat coniux, magicam, ad magorum auxilium confugere licet? Negatur.*
- §. X. *An adire minimum magos licet? Non indiscriminatim.*
- §. XI. *An impotentia ex incantatione semper perpetua sit? Incantatio & ligatio temporaria quandoque in perpetuam transit. Exemplum nobilis cuiusdam Papiensis.*
- §. XII. *Vt ligatio coniugii magica perpetua habeatur, quantum temporis spatium requirant iura? Quomodo computandum id tempus sit?*
- §. XIII. *Nulla declarato ac dissoluto matrimonio propter incantamentum & legationem magicam, an id redintegrandum, si postea sanitas redierit?*
- §. XIV. *Matrimonium propter incantationem & ligationem non soluitur, nisi ante copulam*
car.

*carnalem deprehensa fuerit ligatio. Gallo-
rum cautela.*

§. XV. *Obiectio. Responsio.*

§. XVI. *Quid si incertum, accideritne impotentia
ante matrimonii consummationem, an vero
post illam?*

§. XVII. *Quid si tamen indubitatum, maleficium
contigisse coniugio carnali copula iam con-
summato, & statim post commixtionem?*

§. XVIII. *De separatione coniugum ex capite odii
per magiam conflati.*

§. I.

Ex coniugiorum bonitate ciuium salus Coniugio-
rum ne-
cessitas &
utilitas. maxime pendet: in quo verae Poli-
tices Cultores conueniunt. Vnde
illud Philosophorum Princeps, Aristote-
les: *elementum mundi & seminarium generis
humani, Lib. I. c. 3. Oecon. appellauit. Au-
diamus Imperatorem Iustinianum: Matri-
monium, inquit, sic est honestum, ut humano
generi videatur immortalitatem artificiose intro-
ducere, & ex filiorum procreatione renouata ge-
nera*

nera manent. Nov. 22. in *praef.* Idem sine dubio Veteres per consuetum illum ritum, quem in vrbe condenda adhibebant, denotare voluerunt, quem, post alios, his verbis refert *Zabn. Ichnogr. municip. c. 1. n. 12. seqq.* Qui urbem nouam condere voluit, tauro & vacca arabat; Vbi arasset, murum faciebat; vbi portam volebat esse, aratrum tollebat, & portam vocabat a portando; aratrum qui tenebat, laciniam togae in humerum dextrum reiciebat, seseque cingebat, vel quia is sacris operantium erat habitus, inter quae sacra & opus condendae vrbs referebatur, vel vt commodius stiuam tenere posset; denique vt multitudinem ciuium togato. i. e. pacifico habitu fouendam esse ostenderet, neque solum bellicis artibus ciuitates vigere, sed multo magis pace florere, aratrum, cuius vomer fuit aereum, in perpetuitatis symbolum, dirigebat conditor ipse; Si vero mulier ponendae Vrbs auctor fuit, id muneris penes architectos relinquebatur. In fodiendo glebae interne reiciebantur, quoniam omnis fertilitas in urbem importanda. Sulcus ille, quo loca murorum designabantur, dictus fuit: sulcus primigenius. Bo-
ues

ues duo tantum erant, taurus scilicet & vacca, quo legitimum inter marem & foeminam matrimonium denotabant, quod rempublicam tuetur & auget. Boves illi erant albi, ut illo candore ostenderentur ciues sine labe; praeterea ita iuncti boves, ut vacca interior, taurus exterior esset: Mulieris enim est, quae intra domum sunt, curare, viri autem exteriora. l. c. ibique cit. Iul. Caes. Buleng. de Rom. Imp. & Limn. de Iur. Publ.

§. II.

Hæc adducere, non ut etymologiae coniugii, a quo coniuges dicuntur, satisfaceret, sed ut necessitas illius magis patefceret. Iam enim siue a *iungendo*, siue a *iugo*, ut plerique volunt, coniugium potius derivare quis amet, nobis idem est, quippe qui praelia hæc etymologica aliis relinquimus. *conf.* interim Beat. Dn. Stein. *Dissert. de coniugio maris & foemina locupletis. Regiom. 1720. habit. §. 4.* Pariter, quid *incantare* & *incantatum* significet, neminem facile præteribit, ut adeo eius vocabuli evolutioni multum immorari vix operæ pretium ducamus. Id notasse magis fortasse expedit,

nuptias,

Obiter ae
Erymolo
gia con-
ingii, &
vocis: in-
cantare.
Definitio
coningii.

3

nuptias, matrimonium & coniugium, ex communi usu loquendi, nobis synonyma existere, nec inter illa differentiam, nisi nominalem, cum Doctoribus, haud infimae auctoritatis agnoscimus. Quibus praemis-
sis, ad ipsam rerum cognitionem pergimus, coniugium definientes, quod sit: *legitima viri & mulieris coniunctio, arctissimam vitae consuetudinem, iuriumque communicationem continens.*

§. III.

*An detur
coniugium
incanta-
tum?
quaeri-
tur; &
affirma-
tur.*

Posse fagas & magos, diabolo coope-
rante, coniuges infæcundos reddere, vel
alias matrimonii usum inter illos impedi-
re, id vero res, quæ omnem fidem exce-
dat, a multis dicitur, quod non admitto.
Etenim si incantamenta dantur, quibus
malefici thesauros deprehendere, milites
nonnulli arma ligare, vel se aut alios ad
certum tempus sensus expertes facere pos-
sunt, meritasque eo nomine poenas dant.
vid. in *Corp. Iur. Militar. Regis Danicæ Christiani
VIIi Krieger*, Articul, art. 2. conf. *Besold
Thesaurus Pract. Voce: Messel Verknüpfen*; cur
non

non & ligatio quaedam magica coniugii
 exercitium finemque impediat? vid. *Besold.*
sub dict. Voce. Cuiusmodi ligationem id-
 circo Ius Canonicum, in *c. 4. c. 33. Qu. 1.*
 diserte agnoui, sed & exempla diuersi ge-
 neris perspicue & satis comprobant. *Del-*
rio Lib. 3. Disquis. magic. Qu. 4. Sect. 8. item
Cypræus, Tr. de Iure Connub. c. 9. §. 13. n. 13. & 40.
 vbi inter alia, cum Tornaci anno 1585.
 Serenissimi Ducis Holsatiæ Legatum egit,
 iuuenes duos, carris per urbem ibi vectos
 virgisque cæfos, quod nodo maritos ali-
 quos fascinassent, se vidisse refert, pœ-
 namque simul istam tanto crimine, mul-
 to leuiorem fuisse, iudicat. Obseruamus
 vero, hoc malum facilius viros, quam
 foeminas infestare ac premere, forte: quia
 plures sunt maleficæ, quam malefici, vel,
 quod aliis placet: quoniam, vbi plus ope-
 ræ & instrumentorum requiritur, ibi et-
 iam facilius aliquis defectus & impedimen-
 tum occurrere potest. vid. *Delrio l. c.* Cæter-
 um si quis alia exempla requireret, is *Besol-*
dum in Thef. Pract. Voce: Nessel; Verknüpfen,

B

nec

3

nec non Diab. in Contin. Eiusd. dict. voce:
adeat.

§. IV.

Obiectio:
mali illius
non dari
posse rati-
onem na-
turalem.
Responsio.

Nec obstat: quod tamen mali huius naturalis ratio dari non possit, ac adeo non sit probabile, illud existere, sed vanum potius. Vnde Cocceius in not. ad Paul. Zach. *Quaest. medico-legal. Tit. I. Quaest. 2. n. 22.* nihil certi de hac re se definire posse autumat. Etenim ob deficientem rationem res non statim ipsa non entibus adnumerari debet, cum alioquin & de oppido multis, quæ vel citra omnem aut solidam causam in physicis experientia sola manifestat, adhuc ambigendum foret. Superstitionis nihilominus notam illi tamen facile hic incurrunr, qui vel hunc vel alium magiæ effectum characteribus, signis ac verbis magorum nudis, citra ullam aliam dæmonis interuenientem operationem, attribuant. Optime enim Seneca 4. *Natur. Quaest. 7. Rudis*, inquit, *antiquitas credebat, & attrahi imbres carminibus & cantibus, & repelli, quorum nihil fieri posse tam palam est, ut huius rei*

rei causa nullius Philosophi schola intranda sit.
 Ex qua adeo vana quorundam, quantumvis
 celebrium virorum, quos *Delrio Lib. I. Disquis. magic. c. 4. Qu. 1. & 3.* memorat,
 mente, nec dubitandum, quin Imperatori,
 homines magicis fufurris §. 5. *I. de publ. iudic.*
 occidi posse statuenti, nuncius hac vice
 remittendus sit, ni dicamus: Principem
 optimum, non pro principali ac efficiente
 nocumenti illati causa, sed tantum pro
 medio, sine quo vis magiæ se exserere
 non potuerit, murmura fufurrosque prædictos
 agnouisse, nempe credidisse, non quod
 ipsi murmuri & verbis efficacia quædam
 insit, sed quod Dæmon, non nisi horrendo
 carmine pronuntiato, maleficos adiuuare
 velit. vid. *Anthon. Matth. Tr. de Criminibus Tit. XI. c. 1. pag. 226.*

§. V.

Licet interim vero modi speciales, quibus,
 opera daemonis interueniente, malefici ac
 sagæ coniuges ligant, infiniti esse possint,
 ita tamen in genere aut tales illi sunt,
 per quos ille mille fraudum artifex

Quor modis contingere queant ligationes inter coniuges.

B 2

mem-

3

membri genitalis vsum, vel plane impedit, & coniugem impotentem facit, vel vfu quidem membri nunc dicti haud impedito, mutuam tamen inter coniuges amorem prorsus aufert, eosdemque, licet, quando absentes sunt, ardentissime se ament, tempore nihilominus, quo conveniunt & coituri sunt, odio adeo gravi accendit, vt vnus alterum vel vnguibus dilaceratum, eque medio ac oculis suis penitus sublatum velit. vid. *Delrio Lib.3. Disqui. magic. Qu. 4. Sect. 8. & 9.*

§. VI.

*Quinam
b. l. nodatorum
coniugum
nomine
proprie
veniant?
Differen-
tia inter
illos &
impotentes
natura
vel facto
humano.
De signis*

Per coniuges itaque nodatos hoc loco illi proprie a nobis intelliguntur, qui per magicum ligamen inepti tam ad generandum, quam ad concumbendum facti sunt. Vnde sic ab illis (a) impotentes ac frigidi differunt, quoniam vsum Veneris multis horum ipsa iam natura ademit. Quamuis ceterum nos haud lateat, maleficiatum nonnullis eum dici, qui intuitu vnus, frigidum vero ac impotentem, qui omnium respectu coire nequit. Sed falli

falli tamen eos, vel exempla Syluani & Aurelii, quorum vterque ob magiæ nodum, prout ex Tacito & Zonara Delrio ^{Et noris cognoscenti ligatos seu nodatos coniuges. De ligatione & impotentia magica respectiua.} Lib. 3. *Disquisit. Magic. Qu. 4. Sect. 8.* refert, eum nulla congrēdi valuit. conf. Paul. Zachias, *Quaest. medico-leg. Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 22.* aliorumque virorum & vxorum natura quidem sua potentum, sed ratione humanius solum vel illius foeminae aut viri impotentum, haud obscure comprobant. vid. Paul. Zachias, Lib. 3. *Quaest. medico. legal. Tit. 1. Quaest. 6. Brunn. in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 7.* Distinguēdi (E) a coniugibus, de quibus hic agimus, nodatis, erunt, qui facto quidem, sed humano, velut per castrationem, aut medicamenti alicuius venenosi oblationem, coeundi potentia orbati sunt. Signa vero, ex quibus vis coniugii per incantationem destructa cognosci, & per quae vltcrius a facultate, siue per naturam siue per hominis factum adempta, discerni possit, apud Paul. Zachiam in *Quaest. medico-legalibus, Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 26. Et seqq. Et Cypræum, Tr. de Iure Con-*

3

nub. loc. sup. alleg. sequentia occurrunt. Primum est, si Veneris sedes bene in quodam subiecto constituta fuerit, at commisceri tamen corpus prorsus ex parte sui nequeat. Secundum, si quis coire quidem cum aliis possit, sed non cum vxore, in qua interim nihil naturalem congressum impedit. Nam tum maleficium a Dæmone procreatum esse vel inde coniciunt, quod ita spiritus ille impurus coniugi coniugem derelinquendi cumque aliis adulterandi occasionem offerat. Tertium, si quis e contrario redditus est impotens cum omnibus, praeterquam cum vna, puta cum Amasia aut meretrice. Etenim hoc casu impotentia ideo a diabolo excitata erit, quia per eam homo necessario in fornicatione persistere debet, nec amasiam aut meretricem deserere potest. Habentur vero etiam *b. l. pro ligatis*, qui odio, in fine §. *anteced. s.* exposito laborant.

§. VII.

*Genera-
tim de se-
paratione*

Pedem ergo nunc ad separationem proferimus. Isthæc vero, quin initio res-
etu

Etu coniugum a nobis quoad impotentiam descriptorum locum inueniat, utpote propter quam matrimonium vel quoad ipsum vinculum pro nullo habetur, neminem, qui omnem matrimonii finem in eorum nuptiis cessare aduerterit, ancipitem hæsurum credimus. Itaque & inter coniuges nodatos atque incantatos non poterit non decerni separatio. Nam ponamus quoque, finem nunc dictum triplicem esse, nempe (1) sobolis procreationem, (2) mutuuum adiutorium, & (3) libidinis extinctionem; Certe cum plane maleficiati congregari nequeant, eos tam vltimus quam primus finis, si vel maximus illorum fuerit nifus, facile destituet. Sed nec intermedio potiundi aliqua istos spes alet. Etenim si cum Augustino *Lib. 9. de Gener. ad Lif.* non fatendum, mutuuum adiutorium, quoad actum demum gignendi in matrimonio spectari, sane extra concubitum tamen & commixtionem, consideratio eius vera esse non poterit, quoniam, ni officia coniugum, debitum

im-

3

imprimis coniugale, & copulam carnis respicerent, rectius eadem a duobus masculis, quam a personis diuersi sexus, obtineri ac expediri possent. Nec enim tam mulieris, quam viri alterius mens, in negotiis expediendis, viri genio ac moribus congruit. conf. *Gerhard L. de Coniug. §. 223. pag. 353.* Cui placito haud repugnat: quod tamen in coniugio Iosephi cum beata virgine Maria mutuum aliquod adiutorium absque concubitu statuendum sit; Enimvero quod hoc in specie matrimonium attinget, multa in eo singularia se offerunt, adeo vt collectio hinc ad nuptias aliorum merito nutet. Sic enim & ipsa diuinæ prolis generatio in coniugali hoc virgineoque simul foedere citra vllam corporum commixtionem contigit; at quis tamen proinde finem coniugii primum, nempe sobolis procreationem & in hominum aliorum coniugio, sine coitu esse vel fieri posse credat? Contra quod in cassum porro vrseris: Imo, procreationem tamen, extra singulare illud connubium

bium Iosephi cum Maria, hoc modo comparatam esse, vt necessario concubitum supponat, at hunc vero, per se & in genere ad adiutorium, illudque mutuum etiam non requiri. Nam prout ficulnea est consequentia: Obligatio per se, verbis non indiget, E. nec in stipulatione, sic non minus & sequens vacillat: mutuum adiutorium in se ac generaliter acceptum carnalem copulam haud respicit, Ergo nec in coniugio.

§. VIII.

Verum vt hæc coniugii nullitas ac separatio, quam asseruimus, admittenda sit, impotentiam, ceu ex dictis quodammodo iam constat, totalem, i. e. eiusmodi, quæ omnem, tam concumbendi, quam generandi facultatem intercipiat, adesse oportet; Vnde si maleficiatus forte sobolis quidem procreandæ, attamen non coeundi potentia priuatus sit, nondum coniugium hinc dissoluendum erit, quoniam tunc legato aliquem adhuc matrimonii finem obtinendi, copia datur.

Qualis impotentia requiratur, vt separatio incantatorum coniugum admitti possit? Debet illa impotentia esse plena.

C

hic,

hic, ut cum coniuge natura impotente, sic non minus & cum tali, quem virtute coniugali etiam quoad concubitum, vis magica exuit; si quidem pars utraque maxime sana, impotentiae totalis ac perpetuae vitio non obstante, cohabitare nihilominus velit, coniugium per *c. 4. X. de frigid. & malefic.* concedunt. At quemadmodum matrimonium eiusmodi, quod cum inepto ad copulam, sponte atque data opera initum est, aliis non citra rationem displicet, vid. BRUNNEM. in *Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 2.* ZIEGLER *ad Lancell. Lib. 2. Tit. 16. §. 8.* CYPRAEVS in *Tr. de Iure Connub. c. 9. §. 13. n. 41. & 42.* dum utique pars potens de alio, in quem se recipiat, portu, non parum sollicita erit; ita id etiam vere tale, vel iuxta ipsum allegatum *capitulum*, non existit, quoniam, cum nulla causarum, ob quas nuptiae a Deo quondam institutae, locum hic inueniat, impotens quoque per claram ipsius allegati capituli dispositionem non ut vxor vel maritus, sed ut soror solummodo ac fra-

frater habetur. conf. c. 5. A. Eod. & ZIEG-
LER ad Lancell. l. c. §. 7. §. IX.

Debet II. impotentia per magiam pro-
curata perinde, vt naturalis alioqui, ob
liquam nuptiae irritae fiunt, incurabilis &
perpetua esse; Quare cum isthaec natura-
lem curandi modum omnem, regulari-
ter respiciat. vid. PAVL ZACHIAS Lib. 3.
Quaest. medico-legal. Tit. 7. Qu. 5. n. 56. non
immerito (α) hic quaeritur: Vtrum ad li-
gamen tollendum, ad maleficum, salua
conscientia recurrere ac confugere con-
cessum sit? Negatiuam quaestionis partem
(1) adstruit Ius Diuinum, *Leuit. c. 19. v. 31. gatur.*

*ibi: non declinetis ad magos, neque ab
aliquid sciscitemini, vel polluatini per eos, &
Deuter. 18. v. 10. verb. nec inueniatur in te,
qui iuret filium suum aut filiam, ducens per
ignem, aut qui Ariolos sciscitetur, & obseruet
somnia atque auguria. Cui adstipulatur (β)
ratio, per quam maleficia peccatis cumu-
latae citra dubitum interdictum est. Quare
& (γ) remediis ecclesiasticis, nempe pre-
-minis*

C 2

cibus,

3

cibus, hic utendum esse, communis opinio tenet. Affirmatiua ex aduerso in Jure Ciuili, per *l. 4. C. de malef. & mathem.* satis videtur fundata esse, siquidem iuxta nunc dictam legem incantatio, quæ ob bonum finem, puta ob morbos curandos, vel tempestates repellendas suscipitur, extra omnem criminationem posita est. Sed cum interea non omnis statim actio, quæ bonum sibi finem præfixum habet, bona id propter audiatur, ni & templum eo fine expilantes, quo pauperibus inde subueniatur, actum existimemus bonum exercere, sane *allegatam l. 4.* quæ Constantino Imperatori Christianorum primo ortum debet, religioni eius parum congruere, longeque hinc magis Christianismo Imperatoris Leonis sanctionem, quæ est *in Nov. 65.* & magiam bono fine susceptam damnat, conformem esse, quis ambigat? Equidem sunt, qui nauum hunc Imperatoris excusatum exinde volunt: quod tempore, quo prædictam legem quartam tulit, ille Christi dogmate nondum imbutus fuerit; Sed enim-

enimvero, cum illius conuersio Maxen-
tio deuicto in annum 312. vel 313. post
Christum natum incidat. vid. ANTH.
MATTH. *Tr. de Criminibus, tit. de Siccar. c. 5.*
in fin. & MATTHIAS in theatr. hist. pag. 664.
& 667. & vero lex memorata 4ta anno Chri-
sti 321. ceu ex inspectione & dato eius li-
quet, demum promulgata sit, suspitione
illa excusatio non potest non laborare,
tametsi interim non ignoremus, baptismo
illum ferius, nimirum anno 337. iuxta
Eusebium aliosque, tinctum esse. vid.
ANTHON. MATTH. l. c. nonnullosque istam
legem non de incantamentis, sed de so-
lennibus processionibus & lustrationibus
agrorum, quæ olim per Nov. 123. c. 32. cum
litariis publice decantatis fiebant, accipere.
vid. BRUNNEM. in Comment. ad C. Tit. de ma-
lef. & mathemat. d. l. 4.

Auxiliū ergo magorum per se ac sim-
pliciter hic rogare dubio procul vetitum
est. Sed numne tamen certo minimum
modo illos adire permissum erit? Iltam

An adire
minimum
magos li-
cet? non
indiscri-
minatim.

vero circa quaestionem non vna itidem omnibus mens sedet. Quidam enim non precibus, aut omnino tamen vi et verberibus opem a malefico extorqueri posse contendunt. Contra nonnulli remedium quaesitum vitio carere censent, vbi maleficus maleficium tollere paratus est. Tandem quibusdam licitum illud tunc visum, quando maleficium sine maleficio tolli potest, puta per destructionem signi, cuius intuitu pactum cum Dæmone initum

DELRIO *lib. 6. Disquis. magic. Sect. 1. Quaest. 2. & 3.* BRUNNEM. *in Iur. Ecclesiast. lib. 2. c. 17. §. 4.* Prima in his opinio sequenti nititur ratione: quia, qui magum cogit, inhonorat diabolum, estque expers omnis peccati. Altera: quia concessum est, ab usurario v. c. pecuniam sub usuris mordacibus mutuo accipere, & idololatrae ad iurandum parato iusiurandum deferre, quamuis tamen, vt ille, prohibitum fecerit accipiendo, ita & hic, iuramentum per falsos Deos praestando, grauiter delinquat. Tertia: quia nudum signum destru-

3
 struendo, nullum, siue a mago, siue a parte illius, qui demolitionem istius signi a mago poscit, committitur peccatum. Nos igitur, vt vltimae sententiae placitum iam sequimur, sic secundo & primo loco expositam, eo ex capite, quod, vtraque illarum non inuita, magiam fascinatus adhuc intendat, perque incantationem incantationi accedentem sibi consultum velit, merito reiicimus. Quae ratio opinionem vltimam (1) nec quicquam grauat, & (2) causas, quibus sententiae priores innituntur, iure destruit. Nam qui incantantem ad ferendam opem, operam magiae non excludentem, vel minis grauibus ac verberibus adigit, is in factum illicitum hoc ipso vtique simul consentit, atque sic non tam diabolo, quam DEO honorem detrahit, foederisque porro cum pessimo spiritu icti, dum maleficum ad id, quod is virtute pacti nunc memorati debet perficere, compellit, participem se facit. STRYCK. in Annot. ad Ius Eccles. BRVNEM. Lib. 2. c. 17. §. 4. Deinde cum tam vsuris

ris, quam iuramento per se nihil turpitudinis insit, & vero magiæ delictum natura sua foedum existat, nec idololatra in specie, quoad conceptum mentis suæ per alium, quam verum se Deum iurare putet, facilius omnino ex admissa incantatione, quam ex non debito rerum alioqui licitarum, puta vsurarum vel iuramenti vsu, redundare in consentientem labes potest.

§. XI.

An impotentia ex incantatione semper perpetua sit? Incantatio est ligatio temporaria quandoque in perpetuam transit. Exemplum nobilissimum iusdam Papiensis. Interim hucusque tradita manifestant, impotentiam ex incantatione ex eo, quod omnem medendi modum naturalem eludat, minime perpetuum simul esse, quoniam (1) diuina remedia saepenumero isthac potentiora sunt, quia (2) per sublatum a venefico vel faga signum maleficium non raro tollitur, imo quia, quod (3) addendum, vel nodus ipse magicus non nisi ad certum tempus, idque vnus tantum noctis, interdum fiat, quod inter alia sententia, quæ apud CARPZOVIUM in *Decis. Saxonic. Dec. 186.* inuenitur, satis com-

comprobat, *verb.* Wenn er eine andere frey-
 hen würde, wolte sie ihm gleichfals einen Vossen
 thun, massen anigo es auch geschehen, und sie das
 Schloß nicht ihm zum Schaden, sondern nur des-
 wegen zugeschlossen, damit er die erste Nacht nicht
 bey der Braut schlafen könnte *ic.* quamuis ta-
 men voto euentus non semper ac neces-
 sario respondeat, vt: cum is, qui solus
 aliquod incantamentum conficere, ac vim
 eius solus quoque enervare nouerat, mo-
 riatur, cuiusmodi casus *MENOCHIVS Lib. 2.*
de arbitr. Iud. Quæst. Cent. 6. cas. 519. meminit,
 dum *num. ibid. 30.* nobilem quendam Papi-
 ensem proprio filio ac nurui maleficia,
 concubitus in nimis adhuc tenera eorum
 aetate impediendi causa, ideo fecisse re-
 fert, quod eos perfectam aetatem ade-
 ptos ligatura iterum eximere vellet; esse
 vero patrem vita ante id tempus, ceu ad-
 dit, defunctum, vt adeo dissolui malefi-
 cium nunquam potuerit.

§. XII.

Quare cum iuxta requisitum secundum,
 nodum magicum, ob quem matrimoni-
 D um

*Vt ligatio
 coniugis
 magica*

perpetua
habeatur,
quantum
temporis
spatium
requirant
iur a?
Quomodo
compu-
tandum
id tempus
sit?

um *b. l.* corruere debet, oporteat conti-
nuum esse, vid. supra §. IX. et vero liga-
tura, siue perpetua, siue temporaria, ne-
mini hic, praeterquam eandem necenti,
perspecta esse possit, triennium inde ex-
plorandae perpetuitatis huius ergo, regu-
lariter constitutum est, vid. *MENOCH. cas. al-
leg. n. 13.* adeo, ut si vitium impotentiae praedi-
ctum intra tempus per ecclesiasticae me-
dicinae munia, iuxta *c. fin. C. 33. Qu. 1.* sa-
natum non fuerit, coniuges, illo tanquam
perpetuo & semper existente, seiungi pos-
sint, iureiurando adhuc credulitatis a se-
ptem propinquis vel vicinis bonae famae
super copula carnis in coniugio deficiente
praestito. vid. *c. s. X. de frigid. & malef. conf.
Nov. 22. c. 6.* ubi tamen id, quod de septi-
ma propinquorum vel vicinorum adhi-
benda manu in *cap. 5.* disponitur, *BRVN-
NEMANNVS in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 3.*
non amplius obseruari adnotavit. Cae-
terum triennium secundum adductos textus
a die contracti matrimonii computatur,
licet interea rectius id, si concubitus nuptias
non

non statim infecutus, sed ob causas certas, puta ob morbum &c. in incertum tempus dilatus fuerit, aut coniuges ante plenam pubertatem, velut anno 14. aut 12. coierint, tam priori casu a die copulæ demum tentatæ, quam posteriori post plenam non nisi pubertatem i. e. annum 18. putetur currere. vid. STRYCK. in not. ad Ius Eccles. BRUNNEM. Lib. 2. c. 17. §. 3. & MENOCH. cas. cit. n. 14. & 15.

§. XIII.

Quando itaque sic, spe redituræ sanitatis intra triennium haud affulgente, matrimonium pro nullo declaratum iam fuerit, an id, si omnem forte præter opinionem vis maleficii postea cessit, redintegrandum erit? Neutiquam siue vnus coniugum nuptias cum alio nouas iam inierit, siue ambo adhuc separati sint, et ad vota secunda neuter eorum transferit. Et prior quidem casus, cuius veritas nemini forte suspecta est, in *all. c. vlt. circa fin. C. 33. Qu. 1. dicitur?*

Nullo declarato ac dissoluto matrimonio propter incantamentum & ligationem magicam, an id redintegrandum, si postea sanitas re-

D 2

ponunt,

ponunt, quoniam (1) renouatio matrimonii, nisi verum aliquod coniugium antecesserit, non intelligitur. Atqui, vbi propter impotentiam id corrui, nullum idem vel statim ab initio fuit, quæ nullitas porro, *arg. pr. I. de exhered. liber. merito* & post impedimentum adhuc sublatum durat. (2) Quia super coniugio tali sententia insuper accessit, ex qua adeo velut ex re iudicata separatis ius est quæsitum, quo priuari iidem contra suam voluntatem nequeunt. Non obstat vulgare Canonistarum dogma, iuxta quod alioqui in causa matrimoniali sententia contra coniugium lata in rem iudicatam nunquam transit. vid. ANDR. VALLENS. *Tit. de frigid. & malef. §. 6.* Nam haud dubie id primum in veris ac validis nuptiis procedit, vimque deinde potissimum tunc exserit, vbi falsa impedimenti alicuius adeoque & impotentiae allegatio sententiæ pro dirimendo coniugio ferendæ causam dedit. Etenim si fraude i. e. per impotentiam simulatam separatio impetrata fuerit, aut si ex errore etiam, quamuis

quamvis probabili, iudex desideratæ separationi annuerit, licet vel nouum ab vno separatorum coniugium iam initum fuerit, ad priores tamen eidem nuptiâs nihilominus est redeundum. vid. *c. 6. X. de frigid. & malef.* nec non *c. 7. X. de sentent. & re iudic.* Ais: imò, quia iudex impedimentum hic metuebat perpetuum, quod tamen temporarium tantum fuisse euentus postea docuit, sententia ex errore processit. Quare & porro vinculum coniugii ruptum merito, re adhuc integra coalescere debet. vid. *BRUNNEM. in Iur. Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 5.* Verum resp. non posse tamen (1) hunc errorem alicui partium imputari, quia neutra illi occasionem præbuit. Nequit (2) coniugii vinculum dissolui, vel de nouo contrahi, vbi id, ceu per antecedentia constat, nunquam de iure validum & efficax fuit. Nam si illud hic supponas valuisse, nulla apparet ratio, quare non a parte illæsa, nouo quamvis coniugio alii iam copulata, matrimonium prius renouari debeat. Quo accedit, quod per §.

VI. impotentia magica aliquando respectiva fit, ac adeo non statim, qui post separationem quoad alias potens factus, intuitu etiam eius, a qua est separatus, pro tali reputandus sit.

§. XIV.

Matrimonium propter incantationem & ligationem non soluitur, nisi ante copulam carnalem deprehensa fuerit ligatio. Gallorum cautela.

Tandem III. ut per magicum nodum foedus connubiale dirimatur, oportet illum, quod & ad impotentiam naturalem alias, ubi ob illam matrimonium irritum fit, requiritur, nuptias plene consummatas antecessisse. Nam ineptitudo eas demum insecuta separationi amplius locum non facit. *c. 25. C. 32. Qu. 7. c. 29. C. 27. Qu. 2.* nisi forte vitium subsequens propria maleficiati culpa ac voluntate, quem tamen casum inter rarissimos numeramus, contractum fuerit. *arg. c. 7. C. 32. Qu. 2.* Etenim tum ille pro coniugis suae malitioso desertore merito est habendus, personaeque alteri, quae dolo ac culpa omni vacat, matrimonium haud denegandum. STRYK. *in annot. ad Ius Eccles. BRUNNEM. Lib. 2. c. 17. §. 2.* Extra hunc casum vero coniugibus absque

absque dubio iam incumbit, quamcunque fortunam aequo animo ferre. vid. l. 22. §. 7. ff. solut. matrim. quemadm. dos pet. conf. CARPZ. in Iurispr. Ecclēs. Lib. 2. Def. 202. n. 9. At ita vero non absque ratione forte dixeris: Ergo vel ipsum hoc requisitum tertium coniugio ob magiam dirimendo plane obstat, siquidem impotentia, ligaturis magicis quæsitæ, matrimonio regulariter posterior existit, cum utique constet, eam in ipso desponsationis actu ac die, quo coniugium ob consensum matrimonialem, iuxta l. 30. ff. de R. N. iam perfectum est, ut plurimum interuenire. De Gallia enim ARNISAËVS refert: *Ego in tota Gallia adeo familiariter obseruauì nocti nodum, LIER LE NOED ipsi dicunt, ut plerumque sponsi, missis nocturnis, antequam luceſcat, copulentur, ne ab incantatoribus per lucem conspiciantur. Tr. de Iure Connub. c. 6. n. 19. p. m. 316.* quam ligaturam magicam & in Vasconia frequentem esse CORRASIVS testis est. conf. DELR. Lib. 3. Disquisit. magic. Qu. 4. Sect. 8. Sed ut nunc non dicamus, quod coniuges ipso copu-

1.
3

copulationis die ligentur, haud vniuersale esse, sane licet ex abundanti etiam concedatur, ligaturam nunquam prius, sed semper in ipso desponsationis aut nuptiarum actu demum fieri, non tamen inde adhuc, eam coniugium esse infecutam, dextre probatum erit, eum omnino & tum istac ante copulam carnalem, adeoque prius, quam matrimonium concubitu consummatum est, interuenerit; quo sane tempore facta ad separationem coniugum æque adhuc sufficit, acsi ante matrimonium nondum perfectum contigisset. Iam non præcise intuitu perfecti, sed & ratione coniugii consummati maleficium siue antecedens siue consequens æstimandum esse, *can. alleg. 29. c. 27. Qu. 2.* satis aperit. ibi: *ecce impossibilitas coeundi, SI POST CARNALEM COPVLAM inuenta fuerit in aliquo, non soluit coniugium, si vero ANTE CARNALEM COPVLAM deprehensa fuerit, liberum facit mulieri, alium virum accipere.*

§. XV.

Non est ergo, quare porro hic obuer- *Obiectio.*
 tas: Imo, ubi impotentia causa est *Responsio.*
 matrimonii pro nullo habendi, intuitu ipsius
 statim initii & ratione perfectionis id inua-
 lidum esse debuit, quia non concubitus,
 per *all. L. 30. de R. I.* sed consensus nuptias
 facit. Etenim licet quidem negandum
 non sit, matrimonium, ad quod consen-
 sus accessit, eatenus aliquando firmum
 fuisse, negatur tamen penitus, idem & in
 effectu tale extitisse, utpote pro quali con-
 iunctione valida ea indubitate demum ha-
 henda, quae aliquem coniugii finem pla-
 ne, vel aliquo modo iam obtinuit, aut
 illum consequi minimum non impeditur.
 Unde quin hinc, aliquo ad concumben-
 dum post nuptias consensu perfectas, at
 ante copulam tamen coniugalem natura-
 liter inhabili facta, nuptiae similiter pro
 nullis adhuc declarari possint, per *c. ante*
alleg. 29. c. 27. Qu. 2. ambigi nequit.

§. XVI.

Tantum dispiciendum hic erit, quid *Quid sine*
 iustum ulterius sit, quando plane incer- *certum, ac*
 tum *cideritne*

*impotentia
magica
ante ma-
trimonii
consum-
mationem
an vero
post illam.* tum est, num impotentia magica ante an-
vero post coniugium consummatum acci-
derit? Debere autem coniuges tum non
separari, sed sibi inuicem cohabitare, ac
in coniugio permanere, nonnulli exinde
statuunt, quod in dubio non contra con-
iugium, sed potius pro illo iudicandum
fit. Verum cum in dubio benigniora sem-
per præferenda sint, l. 56. & l. 192. §. 1. ff. de
R. I. & vero parum fauoris coniugem po-
tentem maneret, si absque omni culpa sua,
alterius ad matrimonium inepti coniugis
vinculo ac consortio perpetuo innexus
viueret: merito ac rectius contrarium aliis
arridet, maxime, cum in dubio hoc casu,
vbi de insanabili vitio alias constat, & bo-
num proles, & fornicationis euitatio, &
mutuum adiutorium deficiat, sicque ea-
dem non minus causa, quæ alioqui, vbi
maleficium nuptias præcessisse certum est,
se offert, pro disiunctione coniugum mi-
litet. vid. MENOCH. *cas. supra alleg. 519. n. 32.*

§. XVII.

*Quid si ta-
men indu-*

Sed annon vero ob hæc incommoda male-

maleficium, de quo, quin coniugium carnali copula consummatum demum exceperit, non ambigitur, cumprimis, si id commixtionem primo statim tempore insecutum fuerit, & pars potens concubitusque cupidine flagrans, ni disiungeretur, ad ultimum vsque vitæ spiritum vstionibus illicitis exposita foret, nuptias similiter inualidas reddet? Placitum commune talem ei vim denegat, quoniam (1) Deus neminem, cum, eo sic disponente, matrimonium ante initum fuerit, supra vires suas tentaturus est. vid. CARPZ. *in Iurispr. Eccles. Lib. 2. Def. 202. in fin.* de quo eo minus dubitandum, si coniux sanus ac mali expertus optimum illud extinguendæ libidinis remedium, ac tritum dictum: *Ora & labora*, iuxta sobriam, quæ quemque Christianum decet, vitam, actionum suarum regulam constituerit. (2) Quia metus vstionis ad mortem vsque coniugem potentem vexaturæ est incertus, cum maleficiatus ante illum in fata non minus concedere, & si ligatura temporalis fuerit, viuens sæpe illa adhuc eximi possit. Quamuis interea tamen secundum aliquos, sicubi carnis stimuli tam effrenes fuerint, vt nullis superari ac retundi mediis extra matrimonium licitis queant, Principi etiam integrum sit, coniugi potenti, incontinentia victo, dispensatione tandem sua succurrere, nouumque, priori seiuncto, thori socium eidem indulgere. vid. COCCII *in not. ad PAUL ZACHIAE Quest. medico-legal. Libr. 9. Tit. 3. Quest. 2. n. 2.* Neque desunt, qui hoc casu polygamiam etiam, separatione non concessa, principem permittere posse adstruunt, quoniam illa (1) iure tantum humano interdicta sit, & (2) alicui, vel coniuge ad concubitum apta existente, inprimis si illa non refrageretur, in remedium refrenandæ libidinis insolitæ concedi queat. HOPP. *in Comment. ad Instit. Tit. de Nupt. §. 6. & 7.* quam sententiam in medio relinquimus.

E 2

§. XVIII.

bitatum,
malefici-
um conti-
gisse con-
iugio car-
nali copu-
la consum-
mato, &
statim
max post
commixti-
onem?

1.
3

§. XVIII.

*De separatione
coniugum
ex capite
odii per
magiam
constati.*

Sequitur iam separatio ex capite odii. Ut ut interim & quoad hoc ligamen precibus ab initio haud dubie utendum, ita tamen, si spes omnis redituri amoris deficiat, & odium præterea immodicum ac hoc modo comparatum sit, ut iuxta fin. §. 5. *Disp.* vnus alterum e medio sublaturum velit, separari coniuges non minus totaliter & quoad vinculum poterunt. Nec obstat, quod odium & sæuitia dissolutionem coniugii talem non operetur, sed tantum separationem quoad thorum & mensam. Etenim hoc de odio naturaliter contingente accipi debet, ob quod separatio temporalis fit eo fine: ut animi coniugum reconcilientur, CARPZ. *Iurispr. Eccles. Lib. 2. tit. 12. def. 110. n. 12.* sed odium magicum regulariter est incurabile. vid. PAVL. ZACHIAS *Quæst. medico-legal. Lib. 3. tit. 1. qu. 5. n. 56.* cui accedit, quod & sæuitia naturaliter talis, si fuerit cum periculo vitæ coniuncta & incorrigibilis, ex veriori sententia matrimonium etiam quoad vinculum tollat. Nam si malitiosa desertio, in qua coniugis desertæ vita per consequens solum & indirectum periclitatur, imo adulterium, per quod adulterans sæpe intentionis eius non est, ut matrimonium totum dissoluere velit, sed ut libidini tantum suæ indulgeat, vinculum coniugii nihilominus plane dirimit, cur non odium cum periculo vitæ coniunctum, quod mortem directe infert, & cuius finis non alius est, quam ut per mortem coniugale vinculum necessario rumpatur, causa matrimonii totaliter & quoad vinculum dissoluedi existat? vid. STRYCK. in *7s. Mod. n. Tit. de Divort. & Repud. §. 27. & 36.*

COROLLARIA.

I.

Ex Iure Naturæ.

1. Naturæ coniugii congruit bonorum communio. Contra dotes legibus humanis pactisque acceptæ ferendæ.
2. Valida sunt Principum matrimonia per procuratores consummata.
3. Coniugium ad morganaticam verum matrimonium est.
4. Principibus licet sine hierologia consummare matrimonia.
5. BYNKERSHOEKIVS, cum mare magnum siue Oceanum ad neminem pertinere adstruit, *quia retineri non possit*, ab iis, qui illum dominio exemptum aiunt, *quoniam nequeat occupari*, verbis tantum diffidet.

II.

Ex Iure Ciuili Romano.

1. Cum in prouincia quinque liberi a tutela liberent suscipienda; sed Germania inprimis trans-Rhenana Romanorum imperio paruerit nunquam: non videtur matorum nostrorum nomini conciliari amplitudo, quod numerum liberorum quinarium a Romanis illo casu in excusatione tutelæ constitutum adoptauimus.
2. Quod in §. 3. Inst. de Leg. Falcid. de pretiis seruorum manumissorum in ponenda quartæ Falcidiæ ratione deducendis cautum est, inepte ad pretia equorum accommodatur, qui ad cohonestandas perionarum illustrium exsequias duci solent, was auf das Freu-
benz und Trauer Pferd verwendet worden.

E 3

3. Actio,

3. Actio, quæ fideiussori aduersus creditorem ex leg. si contendat 28. ff. de fideiussor. datur, monstrum est in cerebro Practicorum natum.
4. Lex 6. ff. quæ in fraud. cred. fact. vt rest. quatenus repudiare permittit hereditatem in creditorum fraudem, iniquissima & indigna est, quæ in Christiana republica recipiatur.
5. Aequæ vxori ob iniuriam marito illatam actio iniuriarum danda, ac marito propter iniuriam, quam passâ est vxor. Idque contra legem 2. ff. de iniuriis & fam. libell. Ratio enim Icti Pauli: *æquum esse, vt vxores a viris, non viros ab vxoribus defendantur*; debilis admodum est atque ad mores Romanorum composita.

III.

Ex Iure Criminali.

1. Confinatio, die Verstrickung, quæ est, cum in casu furti iterati secundi eiusque parui fur præstita vrpheda numellis publicis expositus territorio, in quo deliquit, excedere prohibetur, pœnarum fini magis respondet, quam, quæ loco illius decerni solet, relegatio.
2. Articulus Ordin. Crim. Carol. V. 109. hætenus ab vsu recessit forensi, quatenus per magiam Imperator intelligi voluit crimen, quo multa fidei absfona hominibus & diabolo attribuit vulgus, v. c. quod illi pacta ineant cum spiritu imauundo, cumque eo concumbant, choreas instituant in monte Bructerorum, auf dem Brocks-Berge, alios homines in lupos felesque transmutent ope entis maligni, variæque edant miracula, quæ solus producere naturæ conditor & conferuator potest.
3. Satira longe distat a libello famoso, &, qui vocatur, pasquillo. Illa neminem lædit, neque crimen est, sed

sed licita vitiorum vituperatio sale adspersa. His inuehitur in alios iniuriis & scurrili lusu, præsertim si exprimat bouinator nomen eius, cuius famam fauere animo destinauit.

4. Raptus crimen pro circumstantiis variam induit faciem.
5. Pena capitalis Leuit. XX. v. 10. in adulteros statuta non est legis diuinæ vniuersalis, sed particularis forensis.

IV.

Ex Iure Canonico & Ecclesiastico.

1. Oeconomi seu administratores bonorum parochialium ante Concilium Chalcedonense & Hispalense non clerici solum sed & laici fuerunt. Postea hæc cura solis commissa clericis, teste Gratiano in c. 22. C. 16, q. 7. vbi ratio adfertur plane rustica: *Indecorum est, laicum vicarium esse episcopi, & seculares in ecclesia iudicare. In vno enim eodemque officio non debet dispar esse professio, quod etiam in lege diuina prohibetur dicente Moysè: non arabis in boue simul & asino b. e. homines diuersæ professionis in officio vno non socialis.*
2. In Ecclesia Protestantium cura bonorum parochialium suprema spectat ad Principem, eorumque administratio etiam laicis conceditur, qui vocantur Kirchen-Vorsteher, Kirchen-Väter, Kirchen-Geschworne, seu, vt Hamburgi, Kirchen-Suraten.
3. Iure Canonico duos testes cum parcho rustico testamento adfuisse sufficit, cum secundum cap. 10. X. de testam. *in ore duorum vel trium testium omne fiet verum.* Perinde ac si eo prohibuisset Deus adhiberi plures.
4. Iure Canonico ex habitu corporis non ex numero annorum æstimatur pubertas: ex quo est, quod femina ante annum duodecimum viripotens habeatur recteque

1.
3

recteque matrimonium contrahat; quoniam tum ma-
litia supplet aetatem, c. pubertas 3. & c. de illis 9. X. de
despons. impub. Inelegans & acerba ratio.

5. Pontifex prohibet matrimonium etiam in quarto gradu
lineæ collateralis æqualis, quoniam inveniuntur quatuor
humores in corpore humano, qui consistunt ex quatuor ele-
mentis, c. non debet 8. V. de consang. & affin. Vecor-
diter.

V.

Ex Iure publico Germanico.

1. Superioritatem territorialem Electoribus, Principibus
& Statibus Germaniæ tot pacificationibus, tot con-
ventionibus, tot iurisiurandi sacramentis quæsitam &
confirmatam absit dicere *factum novum atque in orbem
protrusum.*
2. Aetis Merouingorum, Carolingorum, Saxonorum &
sequentium Imperatorum vsque ad interregnum ma-
gnum incognitus est Ordo Equestris Immediatus
Franconicus, Suevicus & Rhenanus.
3. Tantum abest, ut illis ævis Ordines, quos laudavi,
Equestris, fuerint Status.
4. Ciuitates Imperii Libere sunt Status.
5. Ordo Equestris immediatus Franconicus, Suevicus &
Rhenanus non sunt Status.

ULB Halle

004 367 324

3

628, num. 23.

IO. ZACHARIAE HARTMANNI D.
INSTITVI. ET IVRIS PATRII PROFESSORIS
ORDINARIII KILIONENSIS

1727, C

21 B

COMMENTATIO IVRIDICA
DE
CONIVGIBVS INCANTATIS
EORVMQVE SEPARATIONE

Non bezauberten Ehe- Leuten,
Durch Kesselnüpfen, Schloß zuschnappen etc.
und derselben Scheidung.

9.402

KONRIG
UNIVERS.
ZVEHALIE

GENAE EX OFFICINA SCHILLIANA 1741.

